

Den energetiska illusionen

Daniel Yergins bok *The Prize*, den historiska beskrivningen av oljeindustrins uppkomst och betydelse, hämtar sin titel från ett citat av **Winston Churchill**. Drygt tio år in på 1900-talet övervägde det brittiska imperiet en övergång från den säkra walesiska kolen till den mer riskfyllda persiska (nu: iranska) oljan. För Churchill fanns inget val: imperiets flotta skulle drivas med olja. Senare skulle han om sin kampanj för denna övergång konstatera: "Själva herraväldet var priset för detta vågspel."

Churchill hade rätt, men också väldigt fel – på ett intressant sätt.

Han hade rätt eftersom olja – energikällor överhuvudtaget – har kommit att betyda politik, makt och konflikter. Varje dag tar vi del av nyheter som har att göra med energi, ibland eftersom de har direkt relevans för våra liv – som när stamnätsbolaget Finngird (eller är det Finngrid?) presenterar överdrivna kalkyler för vad en rysk elkabel under Östersjön skulle kosta den finska staten. En sådan kabel skulle antagligen öka konkurrensen och sänka elpriserna.

Ibland verkar den direkta relevansen för oss finländare utebli – som när Bolivias president **Evo Morales**

nationaliserar landets största naturgasfält – medan energins karaktär av politiskt verktyg blir desto tydligare.

Också den "vardagliga" energin – den som vi varje sekund förbrukar, med våra bilar, hushållsapparater, datorer, utlandsresor, etc. – är politisk. Den är politisk eftersom den utgör ett behov och behov implicerar rättigheter och skyldigheter. Om professor **Kjell Aleklett** fick välja (sidorna 8 och 9 i detta nummer) så skulle energi definieras som en mänsklig rättighet.

Här blir det förstas komplicerat. Jag har rätt till en varm bostad, men är min bil en rättighet? När är jag skyldig att spara energi? När kan jag beskyllas för att slösa energi?

Där Churchill hade fel har många haft fel, och fortsätter att ha fel.

Priset, herraväldet det vill säga, antyder en sorts frihet. Den här tankegången går igen på många plan. I Finland motiveras kärnkraften med att den innebär ett oberoende. Den får ett nationalistiskt drag: kommer ni ihåg hur kärnkraftsoptimisterna utanför riksdagshuset jublade och sjöng vår nationalsång, den dagen då beslutet om byggnaden av Olkiluoto III togs?

Motståndet till redan nämnda ryska elkabel motiveras också med idén om oberoende. Eller snarare beroende: vi kan ju inte bli beroende av *rysk el*? Märkligt, att i dessa tider när handeln med vårt östra grannland betonas så mycket, samtidigt som budskapet om ett förenat Europa (dit många vill räkna Ryssland) basuneras ut, i dessa tider verkar frågan om energi stå över allt annat.

Har elen – hur den än må vara producerad – blivit nationalstatens nya gräns?

Också på ett individuellt plan finns frihetstanken i formen av lättillgänglig energi. Frihet betyder rörlighet som betyder billig bensin eller lågprisflyg. Frihet betyder matvaror och produkter som finns där i våra butiker och affärer – efter en vandring på tusentals kilometer (fischen du äter må vara fångad i Nordsjön, men den kan ha fileats i Asien; det klädesplagg du bär har troligen vandrat samma resa, minus Nordsjön).

Detta är naturligtvis en illusion. När ett sätt att leva blir så självklart, så ingrovt att man blir blind inte bara för alternativen utan också för alla tillfälliga omständigheter som möjliggör just det

levnadssättet, då är man inte fri – endast trångsynt.

De energikällor vi idag använder oss mest av – olja, gas, kol och kärnkraft – medför enorma problem. För att inte nämna att de är ändliga: den livsstil som oljan möjliggjorde verkar att inom några årtionden ha gjort slut på det fossila bränslet. Det här innebär att trångsyntheten får sällskap av ansvarslösheten: de tillgångar vi förbrukat, och de föroreningar denna förbrukning medfört, blir en utmaning för kommande generationer.

Det är förstas inte oviktigt att diskutera hur man bäst säkrar tillgången till energi, eller hur mycket en tank bensin rimligen kan få kosta, men en sådan diskussion är bara begriplig om den förs med de större frågorna som bakgrund. Det vill säga: om och när energin blir en bristvara, hur väl förberedda är vi då?

Och relaterat till den frågan, på ett mer individuellt plan: hur mycket av mitt liv är bundet till el, bensin eller olja, och vad kan jag göra för att frigöra mig från dessa?

Dan Lolax
dan.lolax@abo.fi

I IKAROS 3/2006

TEMA: ENERGIKÄLLOR

ARTIKELSERIE

ARTIKEL

INTERVJU

DEBATT

KOLUMN

- 3 Biobränsle: intervju med Jarl Ahlbeck. *Dan Lolax*
- 4-5 Kärnkraft: intervju med Keith Baverstock. *Dan Lolax*
- 6 Miljörörelsen: miljöfrågor – vetenskap eller ideologi? *Jonas Biström*
- 7 **RECENSION:** *Nikolai Enckell* om Gunnar Lindstedts bok *Olja*
- 8-9 Olja: intervju med Kjell Aleklett. *Dan Lolax*
- 10 **KLASSIKER:** Horkheimer och Adornos *Upplysningens dialektik* – Filosofiska fragment. *Birgit Schaffar*
- 12-13 **FILOSOFIN I NORDEN:** *Mikael M. Karlsson* om filosofin på Island
- 11 De två kulturerna. *Tomas Mansikka*
- 14 **UPPFÖLJAREN:** läkare Hannu Halila om homeopati. *Dan Lolax*
- 15 *Alessandra Lundström Sarelin* och *Lars Hertzberg* om alternativa mediciner
- 10 **NYKÄNENS AFORISMER**
- 13 **EN FORSKARES VARDAG:** biolog *Annika Meinander*
- 16 **KÄTTERSKA BETRAKTELSE** av *Rabbe Kurtén*

POSTADRESS:
FBF c/o Ikaros
Hagsgatan 12, 20540 Åbo, Finland

TFN: 02-237 4068 eller 050-589 2592
E-POST: ikaros@abo.fi
WEBBSIDA: www.fbf.fi/ikaros
ISSN 1796-1998

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:
Dan Lolax

REDAKTIONSSSEKRETERARE:
Sara Othman

REDAKTIONSRÅD:
Nikolai Enckell, Lars Hertzberg,
Yrsa Neuman, Birgit Schaffar,
Göran Torrkulla

LAYOUT:
Esko Schmitz, esko.schmitz@gmail.com

TRYCKERI:
Art-Print, www.artprint.fi

PRENUMERATION:
Helår (5 nr) 15 euro

IKAROS KONTO:
Sampo 800016-71135946

ANNONSPRISER: Kontakta redaktionen

IKAROS är en del av Folkets
Bildningsförbunds verksamhet, www.fbf.fi

IKAROS UTGIVNINGSDATUM UNDER 2006

NR 1: 24.2

NR 2: 7.4

NR 3: 9.6

NR 4: 15.9

NR 5: 1.12